

Případová studie 1

5. 5. 2015, Právní klinika diskriminace a rovné zacházení II

Paní Anna se dostavila do fakultní nemocnice v místě svého bydliště na transfúzní a tkáňové oddělení s tím, že by se ráda stala dárkyní krve. Dotazovala se, co by měla v této souvislosti učinit. Namísto instrukcí se jí dostalo okamžitého odmítnutí ze strany zdravotní sestry, neboť bylo zjevné, že potenciální dárkyně krve je nevidomá (měla s sebou slepeckou hůl a asistenčního psa). Informaci sestry potvrdila i přivolaná lékařka, která měla toho dne službu. Odmítnutí odůvodnila nedůvěryhodností nevidomého dárce a obtížnou pozdější komunikací s takovým člověkem.

Paní Anna se s tímto vysvětlením nesmířila, odmítnutí se jí hluboce dotklo, proto přišla nabídnout své dárčovství ještě jednou v jiný den, tentokrát s doprovodem své osobní asistentky. Neuspěla však ani tentokrát, ačkoliv službu konal jiný personál (jiná sestra, jiný lékař). Tentokrát personál paní Anně sdělil, že než se někdo stane dárce krve, musí nejen řádně vyplnit dotazník obsahující důvěrné informace o svém zdravotním stavu v písemné podobě (cca 7 stran textu), ale současně musí absolvovat důvěrný pohovor se zaměstnancem nemocnice (lékař, případně zdravotní sestra), který je s ohledem na citlivé otázky nutno provést v oddělených prostorách (tj. v ordinaci, mimo čekárnu, kde jsou ostatní pacienti). Rozhovor nelze vést před další osobou, protože by tak nemohla být zajištěna autenticita poskytnutých informací.

Personál paní Anně vysvětlil, že uvedená opatření odpovídají tomu, že je třeba snížit na minimum riziko přenosu onemocnění přenosných lidskou krví. Proto není možné vstupní procedury jakkoli podcenit. Dárce krve musí být se vším podrobně seznámen, a jelikož nemocnice nemá informační materiály v Braillově písmu, a službu vykonává pouze jeden lékař a sestra, nemůže se nevidomé ženě věnovat déle, než jiným pacientům a dárce krve (jde o pracoviště se zvýšenou potřebou rychlého odbavování pacientů). Proto ani v rámci druhé návštěvy nemocnice neumožnila paní Anně darovat krev, a jako žadatelku o dárčovství ji znovu odmítla.

Paní Anna se rozhodla obrátit s podnětem na veřejného ochránce práv.

Otázky k případu

- 1) *Co byste na místě paní Anny namítali? Došlo k porušení práva paní Anny na darování krve?* Paní Anna může namítat, že došlo k porušení jejího práva nebýt diskriminována při poskytování zdravotních služeb (resp. zdravotní péče - viz níže), z důvodu zdravotního postižení.

Nedošlo k porušení práva paní Anny na darování krve, takové právo neexistuje, nikde není zakotven takový nárok. Pokud jde o úpravu odběrů krve obsaženou v zákoně o specifických službách, obsahuje pouze výčet osob, kterým není možné odebrat krev pro tyto účely (k tomu slide č. 9) - do výčtu samozřejmě nejsou zařazeny osoby se smyslovým či tělesným postižením.

- 2) *Lze darování krve považovat za zdravotní péči? Pokud ano, o jaké argumenty byste takové posouzení opírali?* Zákon o zdravotních službách v ustanovení § 2 odst. 2 definuje pojem „zdravotní služby“, mezi které spadá poskytování zdravotní péče

(písm. a), a dále i specifické zdravotní služby poskytované dle zákona o specifických zdravotních službách (odst. 3) - viz slide 5. A právě v ustanovení § 31 a 32 zákona o specifických zdravotních službách je upraven odběr lidské krve a jejích složek. Z toho by bylo možné vyvodit závěr, že se bude jednat o specifické zdravotní služby, na které dopadne ochrana před diskriminací v oblasti poskytování služeb, a nikoliv v oblasti poskytování zdravotní péče.

Je však možné současně vycházet z toho, že dle ustanovení § 2 odst. 4 písm. b) zákona o zdravotních službách se zdravotní péčí rozumí také „preventivní, diagnostické, léčebné, léčebně rehabilitační, ošetrovatelské nebo jiné zdravotní výkony prováděné zdravotnickými pracovníky za účelem podle písmene a)“ - viz slide 6. Přitom vycházíme z toho, že při procesu odebírání krve se používají diagnostické metody prováděné za účelem vyhodnocení vhodnosti dárců a odebraná krev následně slouží k léčbě. Proto je možné odebírání krve vnímat i jako součást poskytování zdravotní péče v širším smyslu.

Ve smyslu AdZ tedy odebírání a darování krve spadá do oblasti, která je na pomezí poskytování zdravotní péče a poskytování služeb.

- 3) *Mohlo se v daném případě jednat o diskriminaci? Jestliže se domníváte, že ano, kvalifikujte její formu a uveďte diskriminační důvod.*

Viz 2, ano, jelikož v dané nemocnici docházelo k plošnému vyloučení dárců se smyslovým a tělesným postižením, mohlo by se jednat o přímou diskriminaci z důvodu zdravotního postižení.

- 4) *Může být jednání nemocnice ospravedlnitelné? Pokud ano, vysvětlete. Pokuste se provést test diskriminace.*

Ano, je třeba zodpovědět, zda dle ustanovení § 7 odst. 1 AdZ není možné rozdílné zacházení objektivně odůvodnit legitimním cílem, a zda prostředky k jeho dosažení nebyly přiměřené a nezbytné.

Test diskriminace - oblast a důvod máme, pokud jde o cíl, tím dle vyjádření nemocnice byla především ochrana nevidomého dárce a také zatížení, jež by hodnocení zájemců s postižením pro zařízení znamenalo.

Pokud jde o **důvod spočívající v ochraně zdraví dárce s postižením, ten je bezesporu legitimní**. Závěr, že každý zájemce o dárcovství s postižením má zdravotní poruchu bránící darování krve, je však neopodstatněný (nemocnice namítala, že někteří nevidomí mohou po odběrech trpět kolapsovými stavy). Způsobilost každého dárce je nutno posuzovat individuálně a plošné odmítnutí dárců se zdravotním postižením je neodůvodněné a nepřiměřené.

Ochrana zdraví příjemce krve by taktéž mohla být legitimním důvodem, avšak nikoliv za daných okolností.

Komunikace s nevidomým dárce a administrace spojená s posuzováním jeho zdravotní způsobilosti může znamenat časové a personální zatížení. S nevidomým dárce lze však místo předložení písemně zachycených informací vyplňování dotazníku provést přímo rozhovor (který stejně následně probíhá) a otázky a informace přečíst.

Shrnutí: **Některé důvody pro odmítnutí dárců se zdravotním postižením jsou legitimní. Jde především o důvody eliminace zdravotního rizika dárce, popř. i personální a časové zatížení zařízení transfuzní služby. Paušální odmítnutí celé skupiny lidí se zdravotním postižením však postrádá přiměřenost, a tudíž vylučuje ospravedlnění rozdílného zacházení na základě zdravotního postižení předvídané v ustanovení § 7 odst. 1 antidiskriminačního zákona, a jde tedy o přímou diskriminaci.**

- 5) *Setkali jste se někdy Vy osobně, nebo někteří z Vašich blízkých s podobným odmítnutím ve zdravotnickém zařízení?*